

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології
та соціальних комунікацій

XI

**ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

25-26 квітня 2024 року

Матеріали

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ ХІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ,
ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 25-26 квітня 2024 року)

Суми, 2024

С-70 Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства:

Матеріали одинадцятої Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників (Суми, 25–26 квітня 2024 р.)

/ уклад. М. М. Набок. Суми : Сумський державний університет, 2024.

300 с.

До збірника увійшли наукові матеріали, присвячені актуальним проблемам сучасного перекладу, етнолінгвістики, стилістики, методики та методології сучасних мовознавчих та літературознавчих дисциплін. Складовою збірника є наукові розвідки з питань релігії та культури, соціальних і міжкультурних комунікацій, психологічної теорії та практики, соціологічних досліджень.

Для викладачів закладів вищої освіти, аспірантів, студентів, учителів загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв та коледжів, усіх, хто цікавиться питаннями соціогуманітарного напрямку.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Ірина Жиленко,

д-р. філол. наук

професор кафедри журналістики та філології

Сумського державного університету

«МАГІЧНИЙ РЕПОРТАЖ» Г. ГАРСІА МАРКЕСА «РОЗПОВІДЬ МОРЯКА» ЯК ЗРАЗОК ЛІТЕРАТУРИ НОН-ФІКШН

Творчість колумбійського прозаїка і журналіста, одного з найяскравіших представників «магічного реалізму» Габріеля Гарсія Маркеса відрізняється особливим новаторством: у ній з'єднані реальне й потойбічне, інформаційне і фактичне, засоби самовираження і барвистість мови. За твори, «...у яких фантастичні та реалістичні елементи поєднані заради створення щедрого уявного світу, у якому відбито життя й суперечності латиноамериканського континенту» [1, с. 7], Маркес першим серед колумбійських письменників у 1982 році отримав Нобелівську премію в галузі літератури. Незважаючи на всесвітньо відому славу його як автора «Ста років самотності», письменник публічно заявляв, що хоче, щоб про нього пам'ятали перш за все як про репортера, бо вважав, що народився журналістом і в цьому – його покликання, бо журналістика, на його думку, найкраща професія на світі.

Актуальність розвідки. Життя і художню творчість письменника досліджували Д. Мартін, Ю. Папоров, І. Оржицький, В. Андреев, О. Прилипко, Ю. Покальчук, Т. Гаврилів, М. Фока, С. Петрів та багато інших. Менше уваги науковці звертають на Маркеса як журналіста (Л. Борщевська, В. Соколова, І. Малінін), особливо у руслі літературної журналістики.

Мета роботи. На прикладі документальної повісті «Розповідь моряка» розглянемо ознаки репортажу і доведемо приналежність його літературного «магічного репортажу» до жанру нон-фікшн.

Дослідниця Е. Каїраті у праці «Оповідальна журналістика в Перу: гібридні можливості документальної прози в ХХІ столітті» зазначала, що твори колумбійського письменника «є взірцем оповідальної журналістики;

використовуючи можливості журналістики, Маркес перетнув кордон між жанрами при написанні репортажів, новел, створюючи белетризовані історії» [6].

Гарсія Маркес завжди виділяв репортаж з-поміж інших жанрів: «Для мене <...> це новела, повністю побудована на дійсності» [2].

Розглянемо особливості жанру на прикладі матеріалів про моряка Луїса Алехандро Веласко, які Маркес надрукував у 14 номерах газети *El Espectador* у 1955 р. під назвою «Правда про мої пригоди». Як зізнавався письменник, це було насправді велике інтерв'ю, яке він свідомо робив не з метою публікації необробленого матеріалу, а щоб надрукувати у жанрі репортажу. Пізніше, у 1970 р., на основі цього інтерв'ю вийшла документальна повість під назвою «Розповідь моряка, котрий зазнав корабельної аварії і плив десять днів на плоту без їжі та питва, був проголошений національним героєм, обцілований королевами краси, зробився багатим завдяки рекламі, а потім впав у немилість і назавжди був забутий», яка, втім, надто прозоро натякає нам на твори епохи Просвітництва з такими розлогими назвами.

Літературність репортажу Маркеса виявляється у композиційній єдності. Твір складається з 36 невеликих розділів-репортажів, що формують повний опис усіх змін у свідомості потерпілого від корабельної аварії. Оповідь ведеться від першої особи – моряка, одного з членів колумбійського військового есмінця, якому вдалося врятуватися під час корабельної аварії. Цікаво, що лише в останньому розділі Маркес розкриває наратора: «...вартові казали мені, що з усієї країни поприїздили журналісти, щоб робити репортажі й фотографувати мене. Один з них, який мав довжелезні – сантиметрів з двадцять – вуса, зробив більше п'ятдесяти знімків, та йому заборонили ставити мені запитання. Інший, сміливіший, переодягнувшись у лікаря, <...> здобув блискучу й заслужену перемогу <...> Що тут зчинилося наступного дня! Малюнки з'явилися на першій сторінці «Ель Тьємпо» з позначками й підписами. «Я був тут» було надруковано під стрілкою, що вказувала на один з містків на палубі. Це була неправда, бо я тоді був не на містку, а на кормі. Але ж малюнки були мої. <...> Репортер, який переодягся в лікаря, щоб проникнути у військовий госпіталь, викликав у мене захоплення...» [2].

У повісті подана й проблема контрабанди, хоча досить побіжно («Корабель потроху завантажувався подарунками, що їх ми везли додому: здебільшого це були радіоприймачі, холодильники, пральні машини та електроплити. Я віз радіоприймач» [2]). Але, як відомо, літературний репортаж є носієм емоцій, поглядів. Зазвичай він виконує важливу функцію для розуміння ситуації, адже допомагає читачеві краще збагнути її і «заглибитися» в неї. «Добре написаний літературний репортаж змушує відчувати, думати, аналізувати і ставати учасником події» [1, с. 119], тому головна мета Маркеса – змалювання поведінки людини в екстремальній ситуації, її психологічний стан, думки та вчинки.

«Розповідь моряка» можна уважати «магічним репортажем» – це погляд зсередини, манера, взагалі притаманна творчості Габріеля Маркеса. Натомість зовні знаходилося відкрите море й палюче сонце, пліт, на якому врятувався герой, риби, чайки, блакитне небо і маніпуляція з часом – багатоденний перебіг дня у ніч і навпаки. «Небо зробилося враз червоним, а я все ще вдивлявся в обрій. Потім воно стало темно-фіолетовим – я дивився. Раптом у небі, що прибрало кольору червоного вина, наче жовтий діамант, з'явилася перша зірка» [2].

Маркес-репортер показав подію, створивши «ефект присутності» читача на місці події. Він не лише описав корабельну аварію, але викликав у читача хвилювання за долю моряка, тримаючи у напрузі протягом усього твору. Його герой переживає безліч відчуттів і становищ: страх, голод, холод, нервові і фізичне виснаження, запаморочення. Маркес орієнтується не на динаміку події, а на рефлексію героя, який щедро ділиться з читачами розповідями про своїх товаришів, описує їхні звички, згадує про подарунки, які ті приготували своїм рідним, – таким чином викликаючи у читача симпатію, співчуття, створюючи теплу і дружню атмосферу, яка різко контрастує з трагічним контекстом повісті.

Письменник майстерно описує шторм та корабельну аварію, використовуючи образи, звуки, відчуття, передчуття, занепокоєння моряка: «Луїс Ренхіфо незворушно тримав однією рукою навушники, а другою натягав рятувальний пояс. Наче після сильної хвилі, я відчув спочатку велику

порожнечу, а потім глибоку тишу. Побачив Луїса Ренхіфо – той встиг надіти рятувальний пояс і знову почепити навушники. Я заплющив очі і виразно почув цокання свого годинника. Якусь хвилину слухав цокання. Рамон Еррера не рухався. <...> Я хотів подивитися на годинника, та вже не побачив ні власної руки, ні годинника. Не побачив і хвилі» [2]. А далі, втративши товаришів, герой залишається на самоті (тема самотності – провідна у творчості Маркеса!).

Як кращий представник магічного реалізму, Габріель Маркес користується необмеженою свободою у можливості самовираження, бо у нього магічне просто впливає із реального життя. Він поєднує реальне з містичним, причому друге настільки накладається на реальне, що виникає взагалі нова реальність. Автор поетизує навколишню природу, показуючи справжню магію моря і сонця: «Коли у морі віє вітер і хвилі б'ються об підводні скелі, людині здаються знайомі голоси. Вони звучать не замовкаючи, доводячи до божевілля» [2].

Багатьом його творам, як зазначає Л.Шутяк, «властива манера саспенсу в цілком гіччоківському розумінні цього слова. Тут ідеться про свідоме нагнітання напруги, в якій перебуває читач чи глядач, страх невідомого, тривожність, напружене очікування та передчуття чогось жахливого» [5]. Це ж стосується і «Розповіді моряка». Елементи магічного реалізму присутні у змалюванні передчуття, галюцинацій, змішанні минулого з сучасним: «Вітер завивав, і крізь це виття мені вчувався голос Луїса Ренхіфо: «Черевань, веслуй сюди». Я чув його дуже виразно, наче він був тут, за два метри від мене, силкуючись дотягнутися до весла. <...> О третій я став втрачати надію. Розумів, що о цій порі есминець уже пришвартувався в порту Картахени. Мої товариші, радіючи поверненню, через кілька хвилин розбредуться містом» [2].

Для літературного репортажу характерна особлива художня мовна насиченість. Мова повісті зрозуміла, тяжіє до розмовного стилю, адже йдеться від імені звичайного моряка: «замість пляшки приготувати п'ять пляшок», «Під моєю койкою хропів, наче тромбон, матрос», «От так халепа!». Уживаються також фразеологізми («рубати кінці»), професіоналізми, що належать до морської сфери («парусинова накидка», «шлюпки, вельботи», «торпедні

автомати», «рятувальний пояс», «розвантажувальний аврал», «есмінець»), проте це не відволікає уваги – навпаки, додає документальності оповіді.

Також Маркес використовує велику кількість натуралістичних описів, які підкреслюють критичність становища героя, його відчай, безвихідь ситуації. «Навіть найвибагливішій людині здасться огидним грудка пір'я, вимазана теплою кров'ю і смердючою сирою рибою» [2] – так змальовує він страждання голодної і спраглої людини. Іншим разом, коли його рука готова була схопити чайку, герой згадав слова начальника корабельної артилерії: «Вбити чайку – справа не гідна моряка» [2].

Основні результати дослідження. Таким чином, на прикладі документальної повісті «Розповідь моряка» Габріеля Маркеса ми дослідили, як автор, завдяки засобам художньої виразності, притаманних літературі, може стати творцем літературного репортажу, з притаманними йому атрибутами – фактажем, оповідачем – свідком подій, творцем «ефекту присутності».

Маркес змінив уявлення про класичний репортаж і створив новий, особливий жанр, де переплітається факт, вигадка та магічний реалізм. Його «Розповідь моряка» – це яскравий зразок літератури нон-фікшн. Маркес-репортер вводить у текст дати, факти, деталі, дає описи, топоніми. Через систему образів засобами художнього слова автор впливає на розум і почуття читачів. Повість позначена експресією, конкретно-чуттєвим зображенням дійсності. У творі описано подію, яку в повній мірі можна назвати дивом: людина виживає, провівши десять днів (!) у відкритому морі, під палючим сонцем та пронизливим вітром, без їжі та питної води. Проте саме це вирізняє Гарсія Маркеса серед колег-журналістів і є запорукою його успіху: уміння розгледіти надзвичайне в буденному, зображення реальності в усіх її проявах, перетворення сухих фактів на яскраві, влучні деталі.

У 2019 р. вийшла книжка Габріеля Маркеса «Скандал сторіччя. Тексти для газет і журналів (1950-1984)». Журналістка Лілія Шутяк зауважує, що «тексти, вміщені в антології, написані в жанрах репортажу, колонки, замітки, портрету, хроніки та ін. Вони торкаються різних сфер життя і діяльності автора» [5], а отже кожен охочий може прочитати у перекладі Галини Грабовської неперевершені

матеріали відомого колумбійського журналіста і долучитися до подальшого вивчення творчості одного із кращих авторів ХХ століття.

Список використаних джерел:

1. Головка Х. Специфіка роботи журналіста під час підготовки літературного репортажу. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2018. Випуск 43. С. 118–124.
2. Маркес Г. Г. Розповідь моряка. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3629>
3. Маркес Г. Г. Сто років самотності: Роман. Повісті. Оповідання Передм. Д. Затонського. Пер. з іспан. Київ : Всесвіт, 2004. 611 с.
4. Паласіо М. Інтерв'ю з Г. Гарсія Маркесом для журналу LiTerra. URL: http://www.colombia.su/Cultura/gabo1.html_arch/lg042003/Tetrad/art14_5.htm
5. Шутяк Л. Габріель Гарсія Маркес про журналістику, якої вже нема. URL: <https://shpalta.media/2021/03/12/gabriel-garsiya-markes-pro-zhurnalistiku-yakoi-vzhe-nema/>
6. Cairati E. Periodismo narrativo en Perú Trayectorias híbridas de la no ficción en el siglo XXI, 2013/2014. URL: https://air.unimi.it/retrieve/handle/2434/354710/521885/phd_unimi_R09490.pdf

Maryna Nabok,

Ph.D. of Philology

Associate Professor of Language Training of foreign Citizens Sumy State University

Serghini-Idrissi Kansas,

student at Sumy State University

**LIFE VALUES AND IDEALS OF UKRAINIANS AND EUROPEANS:
COMPARATIVE ANALYSIS**

European values and Ukrainian values share many commonalities, but there are also distinct nuances that reflect each society's unique history, culture, and spirations. Here's a brief overview. European Values: